

Dialectica imaginarului în opera lui Gellu Naum

Titlul eseului nostru critic, **Dialectica imaginarului în opera lui Gellu Naum**, sintetizează, într-o formulă tehnică, intenția de a investiga textul poetic al unui mare scriitor român suprarealist din perspectiva deschiderilor semantice proprii conceptului de „imaginar”. De aceea, incursiunea în opera poetului a presupus, mai întâi, actualizarea reflexelor dominante ale acestui termen, marcate de cercetătorul Jean Burgos, conjugate cu cele ale lui Gilbert Durand și ale lui Gaston Bachelard. Acceptarea imaginarului nu ca o structură de imagini, ci ca o structurare, o devenire a acestora, niciodată finită și definită, reactualizată prin actul lecturii, al receptării operei, ne-a creat spațiul unei ample cuprinderi a operei lui Gellu Naum, în sensul configurării specificității acesteia.

Raportarea imaginarului la estetica suprarealismului, curent literar de avangardă din secolul trecut, ale cărui ecouri surprind și astăzi, a relevat ideea că, în ansamblul său, acest concept suportă abordarea ca un posibil reflex al doctrinei suprarealiste, prin caracterul său deschis, discontinuu, supus intuiției și viziunii creatorului său. Având în vedere aceste delimitări, am investit structura „dialectica imaginarului” cu valențele unei metode hermeneutice, opțiune ce ne-a orientat structurarea demersului nostru analitic în cinci părți, structurare impusă și de vastitatea și plurisemantismul operei lui Gellu Naum.

Prima secvență a lucrării, **Profilul biobibliografic adnotat (cu opinii ale autorului și ale altor scriitori)**, un preambul al analizei propriu-zise, concretizată în conturarea dimensiunilor personalității poetului, în mod detaliat, pune în acord evenimentul biografic cu reflectarea acestuia în conștiința scriitorului și în a altor literați. Concluzia unei astfel de operații, ce a presupus studierea unui însemnat volum de surse documentaristice, coroborarea informațiilor pentru evitarea ambiguităților sau confuziilor, totul subordonat respectării principiului adevărului impus în recompunerea unei biografii, este aceea că din prisma derulărilor biobibliografice Gellu Naum ni se dezvăluie ca o identitate literară unică în peisajul cultural românesc, actualizând exemplul scriitorului dintotdeauna modern. Prin intuiție și formație, poetul și-a creat propria perspectivă asupra lumii, dublată de o poetică constantă atât în relație cu literatura, cu scrisul, cât și în relație cu cei puțini din câmpul vieții sale. În întreaga sa existență, de 86 de ani, Gellu Naum s-a născut la 1 august 1915 și a murit la 29 septembrie, 2001, din care mai bine șase decenii i-a consacrat scrisului, poetul și-a marcat cu discreție prezențele și tăcerile din realitatea exterioară, dar, mai ales, din cea artistică.

A fost implicat în dialectica timpului pe care l-a trăit, fie ca student, activând în mișcarea comunistă, fie pe front, mobilizat în Cel De-Al Doilea Război Mondial, a ales să se reprezinte în anii realismului socialist prin cărți pentru copii, traduceri, neabdicând niciodată de la estetica suprarealistă.

Pentru relevanța afirmațiilor de mai sus marcăm momentele importante ale traseului existențial al poetului, într-un profil biobibliografic, anexat rezumatului lucrării.(v. p. 12)

Un filtru absolut necesar interpretării și înțelegerii operei oricărui scriitor este, în opinia noastră, acela compus din ideile, conceptele și direcțiile gândirii sale literare. Fără să fie un teoretician, în sensul clasic acordat termenului, de scriitor care propune un sistem de gândire literară articulat, Gellu Naum și-a formulat opțiunile de estetică literară încă din perioada de început a scrisului său, 1936-1945, demonul definițiilor și al argumentărilor părăsindu-l după anii '60. În perioada realist-socialistă își exprimă crezul literar în presa epocii(de ex. în articolul **Creația artistică destinată copiilor. Opinii cu privire la poezia pentru copii**, apărut în publicația **Lupta de clasă**, nr.10, din 1964) atacând didacticismul, șablonismul literaturii pentru copii, pledând pentru impunerea principiului estetic:„literatura să fie înainte de orice literatură; în privința aceasta criteriul primordial nu poate fi decât calitatea artistică ”

Partea I a lucrării, **Poetica lui Gellu Naum**, delimitează conceptele, ideile și direcțiile gândirii literare a poetului, concentrate în corpusul de proză programatică, alcătuit din volumele: **Critica mizeriei**, scris în colaborare cu Paul Păun, Virgil Teodorescu (1945), volumele **Medium**, apărut în februarie 1945, apoi **Teribilul interzis**, (1945), **Castelul orbilor**, (1946), **Spectrul longevității-22 de cadavre**, (1946), elaborat în colaborare cu Virgil Teodorescu, **Poetizați, poetizați..** (în care se găsesc compediate volumele **Medium** și **Teribilul interzis**) din 1945, **Calea Șarpelui**, scris în 1947, definitivat în 1948 și apărut postum, în 2002, și pseudojurnalul **Albul osului** (1947).

Liniile literare pe care se așază poetica lui Gellu Naum le urmează pe cele ale suprarealismului, teoretizate de André Breton, detașarea de acestea producându-se, mai ales, în planul pragmaticii poetice. În esență, acestea vizează revolta poetului împotriva convenției literare, negarea tradiției, „depoetizarea universului de falsa poezie”, investigarea de noi teritorii poetice, practicarea tehnicilor literare subordonate dicteului automat, hazardului obiectiv, valorizarea experiențelor onirice, descoperirea sensurilor originare ale cuvântului, definirea condiției poetului, precum și a creației. Adăugăm acestor idei, pentru întregirea orientărilor sale literare insistența scriitorului de a utiliza conceptele specifice discursului suprarealist, precum: „suprarealitatea”, „frumusețea convulsivă”, „starea mediumnică”, „musa”, „certitudinea eruptivă”, „obiectul efialtic”, „clava”, „dogma”, „favorabilii”, „nefavorabilii”, „arheologie mediumnică”.

Exercițiul amplu, de pragmatică poetică, făcut de Gellu Naum, evident atât în domeniul poeziei, poemului, cât și al creațiilor dramatice, validează, pe de o parte, alinierea la ideile programatice, dar înregistrează și strădania de a configura prin expresie pur poetică propria estetică, funcțională doar în cadrul imaginarului operei sale.

Nota particulară a poemelor lui Gellu Naum consistă în plasarea enunțurilor metaliterare în discurs, astfel încât fiecare antologie propune unul sau mai multe texte cu rezonanță programatică. Volumelor din anii debutului le este propriu tonul de revoltă, poetul actualizând ipostaza „drumețului incendiar” pentru a proclama libertatea absolută a creatorului și pentru a demasca falsitatea și anchilozarea literaturii și a instituțiilor vremii sale.(în volumele **Drumețul incendiar**, **Vasco de Gama**, **Culoarul somnului** etc.). În scrierile ce vor urma după anul 1968, ideile doctrinare vor fi interiorizate discursului, poetul fiind atent la configurarea temelor, motivelor și simbolurilor literare, în spirit cu acestea. Spațiul consacrat al poeziei suprarealiste este delimitat doctrinar ca fiind cel oniric, în care se anulează opozițiile de orice tip, temele creațiilor fiind erosul, viața, moartea, visul, metamorfoza, călătoria, acestea adăugând o serie de motive și simboluri specifice: fantomele, statuile, femeia, apa, focul, „calul erotic”, obiectele. Și în proza de după 1970, ne referim aici la romanul **Zenobia**, 1985, sunt inserate concepte programatice, ce vizează actul de creație, statutul autorului, autenticitatea textului fabricat, revolta împotriva tradiției, conferind textului dimensiunea unui manifest literar, fapt mai puțin marcat în creațiile dramatice.

Poetica lui Gellu Naum generează o serie de strategii de structurare a discursului care vizează atât forma, cât și procedee de expresie. Poetul refuză canonul gramaticii, resemantizându-l, în discursul poemelor funcționând frecvent procedee de expresie, ca ocultarea mesajului, realizată prin diferite tehnici, alături de figurile semantice sau sintactice.

Pentru o raportare clară la textele lui Gellu Naum am delimitat etapele de creație ale poetului, având ca punct de plecare clasificările criticilor literari, Ana Selejan, Paul Cernat, Ovidiu Morar și Ion Pop, referitoare la periodizarea suprarealismului:

- prima etapă a scrisului naumian, pe care o numim cea a „suprarealismului interbelic” este acoperită de volumele: **Drumețul incendiar**, poeme, cu trei calcuri de Victor Brauner,(1936), **Libertatea de a dormi pe o frunte**, poeme, cu un desen de Victor Brauner(1937), **Vasco de Gama**, poeme, cu un desen de Jacques Hérold (1940).
- a doua etapă a creației, cea de după 1944, „a suprarealismului postbelic”, începe cu volumul de poeme, **Culoarul somnului**, (1944), urmat de volumul de proză cu titlul **Medium**, (1945), apoi **Critica mizeriei**(manifest scris în colaborare cu Paun Păun și Virgil Teodorescu), **Teribilul interzis**, (1945), manifest, cu un frontispiciu de Paul Păun, **Spectrul longevității: 122 de cadavre** (scris în colaborare cu Virgil Teodorescu) din 1946), **Castelul orbilor**, proză, (1946), **L’infra-noir**, (1947),**Eloge de Malombra**(manifest editat în colaborare Gherasim Luca, Paul Păun, Virgil Teodorescu și D.Trost) 1947, opere în limba franceză, care au însemnat integrarea scriitorului în circuitul artistic mondial. În ansamblul său acest segment al operei lui Gellu Naum corespunde primei vârste a suprarealismului postbelic.

- Din 1968, se configurează cea de a doua vârstă a „suprarealismului postbelic”, perioadă în care poetul publică un prim volum de poeme în 1968, **Athamor**, continuând cu antologiile: **Poeme alese**, cu un portret de Victor Brauner, (1970), **Copacul-animal**, (1971), **Tatăl meu obosit (pohem)**, (1972), **Poeme alese**, (1974), **Descrierea turnului**, (1975).
- În 1979 apar piesele de teatru, **Insula. Ceasornicăria Taus, Poate Eleonora**, urmate de poemele adunate în volumul **Partea cealaltă**, (1980), romanul, **Zenobia**(1985), **Fața și suprafața urmat de Malul albastru**, poeme (1983-1993), (1994); **Focul negru**, poeme, (1995), **Sora fântână**, poeme, (1995), **Întrebătorul**, proză(1998), **Copacul-animal urmat de Avantajul vertebrelor**, poezie, (2000) și ultima carte îngrijită de autor, **Ascet la baraca cu tir** din anul 2000, la care se vor adăuga în acest răstimp și operele traduse, aparținând scriitorilor: Victor Hugo, Denis Diderot, Jules Verne, Stendhal, Gerard de Nerval, Th.Gautier, Ivo Andric, Rene Char, Julien Gracq, Samuel Beckett, Kafka, Peter Weiss etc.
- Aceste două momente sunt despărțite de o „buclă existențială”, cea a anilor de realism socialist, constituită din volumele: **Filonul**, (1952), **Tabăra din munți**, roman pentru tineret, (1952), **Așa-i Sanda**, (1956), **Cel mai mare Gulliver**, (1958), **Cartea cu Apolodor**, (1959), **Poem despre tinerețea noastră**, cu ilustrații de Jules Perahim, (1960), **A doua carte cu Apolodor**, ilustrată de autor, (1959), **Soarele calm**, poeme, (1961).
- Postum, apar, **Calea Șarpelui**, (2002), **Exact în același timp**.Teatru,(2003), **Despre identic și felurit** (antologie, 2004), ediția completă a poemelor în limba germană, **Gellu Naum, Poesia. Sämtliche Gedichte**. Aus den Rumänischen übersetzt von Oskar Pastior und Ernest Wichner, Herausgegeben von Ernest Wichner, Basel, Weil am Rhein: Urs Engler Editor, 2006, **A cincea esență**. Poeme. Antologie, versiune italiană, bibliografie și eseu critic Geo Vasile, (2007) și **Vasco da Gama și alte poeme, Vasco da Gama and other poheme**, ediție bilingvă româno-engleză, cu introducere și traducere de Alistair Ian Blyth București, (2007).

Matricea imaginarului operei lui Gellu Naum conturată în cele două etape poetice ale suprarealismului, cel interbelic și cel postbelic, este constituită în cheie suprarealistă, profilând temele, motivele și simboluri fundamentale, precum: visul, călătoria, erosul, moartea, femeia, motivele animaliere, matematice, fantomele, obiectul efialtic, somnul etc.

Cele trei volume de versuri din perioada scrierilor de început, descriu gestul poetic al revoltei în largi respirații, poetul proclamându-se împotriva stereotipiilor, modelelor, instituțiilor, într-un limbaj șocant, deformat, cu imagini de cadru oniric (în poeme ca: **Drumețul incendiar, Un centaur siluind arborii poemului, Coșurile fabricilor vor urina trifoi, Adorm sucomb pe umărul fluxului, Vasco de Gama** etc.).

Discursul poetic de după anul 1968 are o regulă mai clară, este consecința unei poetici a scriitorului, atotcuprinzătoare ca indicații tematice, motivice sau simbolice, capabile să deruleze forme diverse de expresie. Poemul capătă concretizările necesare plasării în suprafața lui a reflecțiilor scriitorului despre cunoașterea onirică, despre filosofia obiectuală, trăirea erotică și disoluția umanului, fiind abandonată intenția de a puncta explicit mesajul doctrinar. Insuficiența tonalității suprarealiste pentru acoperirea intenției poetice este completată de versul în tonalități simboliste, mistice sau expresioniste.

Liniile așezate la profilul imaginarului operei lui Gellu Naum vin din fiecare nouă antologie, astfel:

Athamor, volum de legătură între etapele scrisului poetului, dă structuri poetice concentrate, uneori confesive, în poeme ca *Heraclit*, *Athamor*, *Triunghiul domesticit*, *Zidul*, *Filtru* etc. în care temele sunt condiția poetului, experiențele alchimice, iubirea, visul, cotidianul degradant sau moartea.

Odată cu volumul **Tatăl meu obosit** (*pohem*), apărut în 1972, imaginarul cunoaște revenirea la tehnica asocierilor infinite, specifică dicteului automat, poetul „combină în absurd” pentru a dovedi că literatura poate orice, fără nicio convenție ce ține de gramatică.

Descrierea turnului individualizează un topos al poeziei eliberate de orice constrângeri din exterior, fiind o demonstrație de discursivitate prozaică. Existența poetică se supune stereotipiilor studiului academic, ducând la anularea dimensiunii ei autentice, scriitorul deschide, astfel, celălalt cerc sau turn, văzut doar de creatori(*Ascet la baraca cu tir*, *Domeniul presimțirilor*, *Gramatica labirintului*).

Poemele din volumul **Partea cealaltă** relevă în imaginarul operei lui Gellu Naum virtualitățile bănuite ale scrisului său, stabilizate în reprezentări unice, sumarizatoare, fundamentale fiind cele punerii discursului în termenii dublei ecuații, „aici”, însemnând fața expusă a cuvântului, „dincolo”, delimitând umbra ascunsă a aceluiași cuvânt.

Discursul din volumul **Focul negru** evită un suprarealism strident, cultivat de Gellu Naum în scrierile de început din anii '40, rezonând puternic prin imaginile prevestitoare de moarte cu poemelor argheziene sau cele ale operei poetice a lui Lucian Blaga. Nucleul volumului descoperă imaginea eului poetic, dimensionată prin raportare la condiția artei și la întâmplările din viața reală. Frecvența elementului biografic în imaginarul volumului convine condiției poetului solitar, din perspectiva aceasta apelul la existența reală are funcția recuperatorie(în poeme precum: *Călătoria*, *Cămașa fericitului*).

Solitudinea capătă explicații ample în poemul **Sora fântână**, din volumul cu același titlu, în care poetul monologhează:

Să merg așa până la un crâng (tufiș) unde mă așteaptă sora Fântână

Să mă rezem acolo de prăbușirea ei

În perfectă continuitate cu imaginarul deschis în volumul **Partea cealaltă** se așază ideea din volum că important nu este ceea ce vedem direct, ci modul cum partea aceasta a lumii dezvoltă „partea cealaltă”, care accepta orice, misterul, moartea sau suprarealitatea.

Imaginarul volumului **Ascet la baraca cu tir**, din 2000, ultima antologie publicată de Gellu Naum, poet ce atinge după aproape 60 de ani de creație, etapa formelor perfecte de discurs, așază în centrul ecuația suprarealistă: „libertate, poezie, dragoste”, închizând pentru sine traseul circular al stării poetice, deschis odată cu **Drumețul incendiar**. Tonurile elegiace ale poemelor din volum aduc în imaginarul poetic energia vârstei lirice generatoare de liniște, prin cuvântului așezat definit în tiparul suprarealist, ceea ce nu înseamnă că poezia nu mai este capabilă să creeze mari emoții (**Pasărea oarbă, Umbra, Asemănătorul**).

Postumele completează viziunile anilor de avânt suprarealist, ca volumul **Calea Șarpelui** sau propun o imagine aproape completă poemului naumian, ne referim la antologia **Gellu Naum, Despre identic și felurit**, îngrijită de Simona Popescu, prin plasarea în același corp a creațiilor selectate din toate cele 31 de cicluri scrise de poet.

Cartea de inițiere, **Calea Șarpelui**, definitivată de poet în 1948, reia și confirmă în imaginarul operei lui Gellu Naum idei, concepte, existente în prozele scriitorului aproape contemporane elaborării ei, travestite sau disimulate în alte expresii poetice, lărgeste opțiunile artistului în sfera experimentului ezoteric, dar în primul rând, dă substanță stării de libertate prin acceptarea ei ca aspirație primordială a creatorilor, indiferent de dogma epocii pe care o ilustrează.

Proza lui Gellu Naum, are în volumele din anii '40 un tipar în care primează enunțul poetic doctrinar. Primul volum de proză, **Medium**, apărut în 1945, scris de Gellu Naum între 1940-1941, are aspectul unui eseu, în ficțiune plasându-se enclave „metaliterare”. Din punct de vedere al structurării imaginarului, cât și din punct de vedere retorico-stilistic volumul este, în opinia lui Ovidiu Morar, o „paradigmă scripturală” pentru prozele ce-i vor urma. Arhetipul principal al cărții este iubirea, văzută ca potență, virtualitate, dar și în ipostaza ei avangardistă, devoratoare.

Textele care compun volumul lui Gellu Naum **Teribilul interzis**, apărut în 1945, **Poetizați, poetizați..., Poetizați, poetizați..., Patul cu crini, Cornelius de argint, Albul osului, Amintirea memoriei, Castelul orbilor, Spectrul longevității-122 de cadavre**, reluate în volumul, **Poetizați, poetizați...** din 1970 (se adaugă în volum și fragmente din **Medium**) și în volumul **Întrebătorul** din 1996, se înscriu în imaginarul suprarealist, în primul rând, tematic, grupându-se în jurul erosului.

Atmosfera evocată este tenebroasă, de „roman negru”, bizară, continuată în **Castelul orbilor**, carte apărută în 1946, într-o plachetă de-sine-stătoare, în Colecția Suprarealistă. Poetul descrie un spațiu bântuit de fantome, cu decoruri de coșmar, somptuoase, misterioase, în care un personaj călătorește purtând pe umeri un cadavru. Ca și în volumul **Medium**, compozițional,

evenimentul narat, este intersectat de reflecțiile scriitorului referitoare la funcțiile poeziei și condiția poetului. Secvența **122 de cadavre**, din volumul **Spectrul longevității-122 de cadavre**, amintește de cele 152 proverbe ale lui Paul Eluard, 1925, dar și de tehnica numită „cadavrul rafinat” („le cadavre exquis”), practică de suprarealiști, conține 122 de aforisme sau paradoxuri, indiciul clar al tentației poetului de a institui un insolit cod al comunicării, orientat spre esență: „Ceața care ne înconjoară e propice dezlănțuirii poetice”, „E necesar să uiți tot în afară de pasiune.”, „Necesitatea poetică își găsește primul ei dușman în necesitatea de poezie” .

Ultima proză scrisă înainte de instaurarea regimului stalinist **Albul osului**, 1947, include un mesaj subversiv, finalul culminând cu o pledoaria pentru libertate: *Te cunosc după mersul tău de granit, o, Libertate*, alături de o delirantă pledoarie pentru iubire .

Romanul **Zenobia**, apărut în 1985, operează cea mai subtilă mișcare din tot imaginarul configurat de opera lui Gellu Naum, cea a confruntării dintre două spații, fiecare cu mitologia lui, cel al realului, finit, descompus de banal, blamat și cel oniric, ce permite exploatarea în totalitate a universului, trecerile dintre ele fiind dirijate de o unică instanță, cea a autorului.

Cuplul Naum-Zenobia este imaginea realului cuplu Gellu-Lyggia, romanul așezându-se în forma unui poem fascinant despre iubirea statornicită în ființa umană. Polimorf, romanul poate accepta și abordarea ca o scriere-manifest, deja am amintit, ca una de inițiere, ca una pur biografică, comprimând în mod unic, esența imaginarul operei lui Gellu Naum.

Între 1962-1966 Gellu Naum scrie trei piese de teatru: **Insula**, **Ceasornicăria Taus** și **Poate Eleonora**...pe care le publică în 1979. Postum, acestea sunt republicate în 2003, într-o ediție îngrijită și prefațată de Ion Cocora, intitulată *Exact în același timp*, fiind inclusă în volum și piesa dramatică *Nepotul lui Rameau (După Denis Diderot)*. Sunt aici elemente de viziune ionesciană sau beckettiană, textul în progresia sa acumulând permanent noi situații imprevizibile. Gustul pentru oniric, macabru, proiecțiile vagi ale dialecticii Eros/ Thanatos, susțin textul din punctul de vedere al esteticii suprarealiste. Deși descoperit destul târziu ca dramaturg, Gellu Naum, prin imaginarul conturat în piesele sale, provoacă teatrul modern la reprezentării ce mizează pe elementul neconvențional, pe producerea replicii în retorta dicteului utomat, pe decorul oniric capabil să ia orice contur, în esență, pe doctrina unui autentic creator avangardist.

„Bucla existențială” despre care aminteam în periodizarea operată mai sus, corespunde perioadei realist-socialiste a scrierilor lui Gellu Naum.

Partea a III-a din lucrare, cu titlul: **Momentul realist-socialist al creației lui Gellu Naum**, este gândită de noi ca un gest necesar pentru justificarea traseului literar al poetului de la mijlocul carierei sale, deoarece acesta a fost deseori refuzat, evitat sau anulat de către istorici și critici. Critica și istoria literară vizează rareori momentul acesta al operei lui Gellu Naum, și atunci când se

interesează de acesta, considerațiile lapidare sunt enunțate exclusiv din punctul de vedere al pactului neonorant făcut de scriitor cu estetica ideologizantă.

Fie că și-a modelat discursul din această perioadă în versificări realist-socialiste sau în proză, convocând în imaginarul operei sale simbolurile literaturii angajate(precum, omul nou, imaginea partidului, a comunistului, a soldatului, a eroului, simboluri ale muncii creatoare, fabricile, marele gest din Octombrie, etc.), fie că apelează la formula literaturii pentru copii, Gellu Naum plasează în text elemente de rezonanță suprarealistă. Figurația din poeme întrețin o atitudine pe care poetul nu și-o putea refuza, din pure necesități de existență literară.

Cercetarea atentă a textului din volumele **Poem despre tinerețea noastră și Soarele calm**, a scos la iveală intenția pentru păstrarea coordonatelor tematice descifrate în perioada suprarealismului interbelic și postbelic(ne referim, de exemplu, la tema iubirii, a morții, a izolării), identificând corespondențe între imaginile poemele revoluționare și câteva din volumele **Avantajul vertebrelor** sau **Ascet la baraca cu țir**.

Gustul pentru exercițiul narativ, preferința pentru experimentul ludic s-au concretizat în două sensuri, unul al prozei pentru tineret (**Filonul și Tabăra din munți**) și unul al poemelor în versuri din **Cărțile cu Apolodor**, 1959, 1964. Cum suprarealiștii cultivau ludicul, **Cartea cu Apolodor** este o demonstrație de fantezie lexicală, în care aventurile unui pinguin reprezintă o atitudine existențială. Parabola dezvoltată în proza scurtă **Cel mai mare Gulliver** este cea blocării potențialității umane, a discrepanței dintre realitate și aspirație.

Instanță lucidă, Gellu Naum practică jocul superior al traducerilor, întregindu-și pentru posteritate profilul de scriitor total-„litheratorul” desăvârșit. Traduce în perioada 1955-1974, aproape 30 de titluri, opere literare din literatura rusă, cu precădere din segmentul literaturii pentru copii, din literatura franceză, engleză, sârbă, chineză sau americană(ca unic traducător).

Scrierile perioadei realist-socialiste reprezintă în imaginarul operei lui Gellu Naum o engramă literară investită cu virtualități poetice limitate, dar cu rol în demascarea convenționalismul peren al lumii. Dacă vom considera cei aproape zece ani de literatură angajată ai poetului o demonstrație a filosofiei unui creator care a pierdut pariul cu istoria, considerăm că dăm un sens moral corect existenței sale.

Sinteza, ca metoda de investigare a imaginarului operei lui Gellu Naum, ne-a permis în partea a IV-a a lucrării, intitulată **Simboluri și amprente specifice în opera lui Gellu Naum**, marcarea notelor individualizatoare pentru poet, printr-o unică raportare la simbolistica propusă. Am blocat imaginarul operei lui Gellu Naum în diagrama poetică terestru-acvatic-aerian-foc, descoperind noi configurații ale elementelor primordiale, prin acceptarea lor poetică ca singularitate sau în interdependență, apoi am decupat reprezentările simbolice matematice, pentru ca în final să proclamăm ca amprente ale scrisului naumian motivul „femeii elastice” și cel al „calului erotic”.

Identitatea feminină configurată în universul operei lui Gellu Naum are cicatricele suprarealismului european, fiind prezentată ca descompusă, fără contur fizic, actualizând ilicitul din artă, îngroșându-i-se, erotizant, părțile corpului, poetul român menținând aceste configurări, ba mai mult multiplicându-le, astfel asumându-și emblematic structura „femeia elastică”, alături de altele, în mod similar evocatoare de grotesc, precum „femeia vegetală”, „femeia de ceară”, „doamna cinegetică”. Un alt clișeu motivic generat de imaginarul operei lui Gellu Naum este „calul erotic”, (actualizat în poemul *Calul erotic*) reprezentare a fascinantului univers surprins în continuă metamorfozare, provocat de exersarea dicteului automat. „Limbajul” naumian, într-o dinamică perfectă, și-a inventat și un alfabet matematic, așa cum avea unul „acvatic”(de ex. poemul *Alfabet acvatic*.) un imaginar de grad zero al discursului unui poet inițiat, aspirant la deșăvârșire spirituală. Cifrele, figurile geometrice, în tratament poetic, trimit spre același simbol, perfecțiunea, aspirația la unitate, la totalitate, în poeme ca *Triunghiul*, *Triunghiul domesticit*, *Tatăl meu obosit*, *Calea Șearpelui*, *Aventura cercului*.

Imaginea creată operei lui Gellu Naum de discursul critic, surprinsă în partea a V-a a eseului **Receptarea și posteritatea critică a operei lui Gellu Naum** se construiește în egală măsură pe semnificarea elementelor fundamentale ale acesteia, susținute de canonul suprarealist, dar și pe marcarea direcțiilor de individualizare concretizate exemplar de scriitor. Toate considerațiile și reflecțiile exegeților conduc la asimilarea perfectă a imaginarului operei lui Gellu Naum de către mișcarea avangardistă, propulsând-o prin aceasta în plină modernitate a faptului artistic. Traseul creator al poetului nu conține majore dislocări, tonul temperat al criticii primind intervenția sa în peisajul literar românesc.

Respingerile tipice începuturilor, în oricare domeniu de creație, vin din nonconformismul formulelor cultivate de Gellu Naum, ce șochează comoditățile de receptare critică(opinii în acest sens au exprimat istoricul Nicolae Iorga, criticul Vladimir Streinu). Convingerile criticilor că valoarea textului poetului are o specificitate clădită din asumarea treptată a esteticii suprarealiste și apoi de interiorizarea acesteia apar mai târziu, după insistența cu care Gellu Naum continuă să se opună tradiției, convenției. Tăcerile marilor critici dintr-o perioadă, când tinerii scriitori cer confirmarea(G.Călinescu, de ex.) par să nu denatureze sensul poetic al creației naumiene sau să blocheze accesul cititorului la text, ele fiind acceptate de poet cu deconța de care numai cei superiori sunt capabili.

Monotorizarea apariției volumelor lui Gellu Naum de către critică se intensifică odată cu reconectarea lor la planul suprarealist, fiindu-i recunoscute și disecate stările de spirit insurgente, registrul tematic avangardist, alternanțele tonale, sfera imaginarului în continuă compunere. Până 1989, opera lui Gellu Naum a avut o receptare critică insuficientă, secvențială, în care au existat câteva intervenții consistente, precum cele ale lui Al.Piru, Ion Pop, Eugen Simion, Nicolae

Manolescu, Dan Cristea, Cornel Regman, Ștefan Augustin Doinaș, Lucian Raicu, Laurențiu Ulici etc., ultimul deceniu al secolului trecut marcând revigorarea interesului pentru mișcarea de avangardă, în general, incluzându-se în noua paradigmă critică și biografia exemplară a scriitorului.

Primul studiu critic amplu despre poezia lui Gellu Naum, vine din spațiu european și nu din cel românesc și aparține scriitorului francez, Rémy Laville, intitulat, **Gellu Naum. Poète roumain prisonnier au château des avengles** (1994), tradus fragmentar în limba română.

Încetinea gesturilor criticii românești de până la începutul secolului XXI a fost compensată de publicarea a cinci studii critice cu accente monografice, primul dintre ele, **Salvarea speciei.(Despre suprarealism și Gellu Naum)** aparține Simonei Popescu, scriitor și critic literar, lector la Universitatea București, publicat în 2000, al doilea criticului literar Ion Pop, **Gellu Naum. Poezia contra literaturii**, apărut în 2001, la Editura Casa Cărții de Știință, Cluj. Ovidiu Morar publică în studiul **Avatarurile suprarealismului românesc**, din 2003, un capitol consistent ca idee și relaționări, consacrat poetului Gellu Naum, intitulat, **Gellu Naum**.

Simona Popescu reia în 2004, într-o nouă lucrare, **Clava.Critificațiune cu Gellu Naum**, o parte importantă din primul eseu, completând imaginea scriitorului cu o solidă secvență de biografie, ca justificare a posterității respectate a poetului. În 2005 apare monografia criticului și istoricului literar, Vasile Spiridon, profesor universitar la Facultatea de Litere din Bacău, cu titlul: **Gellu Naum, monografie, antologie comentată, receptare critică**.

Adăugăm celor cinci studii și pe cel al prof. Alina Ologu, de la Universitatea *Ovidius* din Constanța, intitulat **Gellu Naum, experimentul poetic**, apărut la Editura Pontica, în 2007, în care textul poetului este supus unei abordări prin care încearcă să i se marcheze „latura experimentalistă”, dimensiune invocată de Marin Mincu, când analiza, în 1986, romanul **Zenobia**.

Expertiza criticii fixează clar ideea că poetul Gellu Naum și-a apropiat estetica suprarealismului, transformând-o într-o atitudine existențială, în modul său de a fi, după cum afirma chiar scriitorul. Imaginarul operei sale se înscrie programatic în suprarealism, cunoscând după 1968 o detașare de idiosincraziile acestuia, structurându-se după estetica personală a poetului, care așază în centru poezia eliberată de balastul cotidian, artistul, pendulând între eros și thanatos. Opiniile criticilor citați converg spre aceleași constante referitoare la opera lui Gellu Naum ce-i dau nota de originalitate, și anume: caracterul extrem de dinamic al imaginarului, relația de continuitate între structurile volumelor, atitudinea parodico-ludică a creatorului, susținerea primordialității iraționalului (în principal, a primordialității oniricului) în actul de creație, dimensionarea avangardistă a universului obiectual, refuzul canonului formelor.

Posteritatea critică așază scriitorul în rândul marilor creatori de literatură, Simona Popescu considerându-l „singurul reprezentant autentic al suprarealismului la noi”, opera sa generând mutații resimțite în planul literar contemporan (v. poezia optzeciștilor).

Gellu Naum respingea prețuirea exagerată, entuziastă, având o etică personală în care gloria și strălucirea numelui țineau de efemer, nesfiindu-se să-și rostească gândul acesta:

eliberați de potrivirea numelui...(Astfel gândind)

singur stăteam amândoi în urechea mea surdă bătrânul meu copil

*și așteptam să ne naștem eram cum s-ar zice **admirabili (Pragul)***

Considerăm că, prin analiza operei lui Gellu Naum, din perspectiva anunțată în titlul lucrării, cea a „dialecticii imaginarului”, **am obținut**, în primul rând, **o relaționare clară a evenimentului biografic naumian cu cel literar**, apoi **o prezentare amplă** a creației scriitorului în toate segmentele sale, poem, proză, teatru, prin urmărirea relației dintre poetică și pragmatica poetică. Am delimitat etapele de creație ale scriitorului, pentru o corectă raportare a textului la ansamblul operei, înregistrând dinamica imaginarului volumelor sale, dezvoltând ipoteza că, în unitatea sa, creația lui Gellu Naum propune propriu sistem de funcționare, bazat pe configurații permanente, pe elemente de continuitate activate la nivelul structurilor, temelor, motivelor și simbolurilor .

De asemenea, am studiat în detaliu scrierile poetului din anii realismului socialist, marcându-le zonele care le fixează în canonul vremii, dar și pe cele de continuitate cu imaginarul suprarealist configurat de opera lui Gellu Naum, o incursiune de tipul acesteia, după știința noastră, nefiind practică de vreun studiu consacrat operei lui Gellu Naum. Faptul că în anii de realism socialist poetul enunță opinii despre literatura pentru copii, ne face să credem că angajarea sa în spațiul literar era motivată de o etică superioară.

Coroborând și comentând intervențiile reprezentative ale criticilor și istoricilor literari referitoare la opera lui Gellu Naum, de-a lungul timpului (1936-2000), **am recompus un tablou cuprinzător** al receptării sinusoidale a textului poetului și am marcat proiecțiile sale în contemporaneitate.

În concluzie, metoda de investigație critică adoptată pentru incursiunea în spațiul unic al creației lui Gellu Naum, capătă legitimitate grație acordului de sens dintre *suprarealism* și *imaginar*, ultimul concept având accepțiunile de Jean Burgos. Textul în desfășurarea lui proiectată de un scriitor care interiorizează ca stări permanente, *poezia, libertatea și dragostea*, devine purtător de semnificații niciodată epuizate.

Asumându-ne observația că orice interpretare are suficiența sa, considerăm limita noastră în această lucrare ca o formă de a demonstra că textul lui Gellu Naum nu este rezervat doar marilor inițiați în literatură, cum încearcă să sugereze critica contemporană, ci și celor ce aspiră la cunoaștere prin poezie.

Gellu Naum

Profil biobibliografic

- 1875**, 18 august. Se naște Andrei Naum, poet, traducător, locotenent-colonel, tatăl viitorului scriitor Gellu Naum. Familia Naum este de origine aromână, fiind strămutată din Macedonia în România, în secolul al XIX-lea.
- 1915**, 1 august. Se naște în București, județul Ilfov, Gellu Naum, cel mai mic dintre cei șapte copii ai familiei Naum.
- 1917**, 18 august. Moare tatăl poetului, la Mărășești, când împlinea vârsta de 42 de ani, la doi ani de la nașterea poetului.
- 1922-1926**: Gellu Naum urmează Școala primară Tunari, București, județul Ilfov.
- 1926-1933**: După terminarea școlii primare se înscrie la Liceul „Cantemir-Vodă” din București, astăzi Colegiul „Cantemir Vodă”, pe care îl va absolvi în anul 1933. Debutază, în 1931, în revista *Cuvântul*, semnând cu pseudonimul **Ion Pavel**.
- 1933**: Se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie din București, pe care o va termina în 1937, cu licență luată în filosofie.
- 1936**: Debutază cu volumul **Drumețul incendiar**, poeme cu trei calcuri de Victor Brauner, scos la Tipografia Alfa din București. Volumul a avut 150 de exemplare, fiind tipărit pe foi de sugativă.
- 1937**: Îi apare cel de-al doilea volum **Libertatea de a dormi pe o frunte**- poeme, cu un desen de Jacques Hérold.
- 1938**: Pleacă la Paris, pentru a-și continua studiile, la Sorbona, în vederea susținerii doctoratului în filosofie cu tema: „Studiile lui Abélard”,(nefinalizat, însă), aici îl va întâlni pe Gherasim Luca, unul dintre membrii viitorului grup de scriitori români suprarealiști, și pe Victor Brauner, prietenul său de o viață..
- 1940**: Publică volumul **Vasco de Gama**-poeme, cu un desen de Jacques Hérold. Se constituie grupul suprarealist român, la inițiativa lui Gellu Naum și a lui Gherasim Luca. Membrii grupului erau: Gellu Naum, poet deja cunoscut, publicase 3 volume de versuri, Gherasim Luca și Paul Păun, se formaseră la revista *Alge* a lui Aurel Baranga, D.Trost, rar întâlnit în paginile revistei **Meridian**, de la Craiova, unde publicase și Gellu Naum Virgil Teodorescu, care apăruse într-o revistă obscură „Liceu” de la Constanța, în 1932 și în **Meridian**.
- 1944**: Publică volumul **Culoarul somnului**, poeme, cu un portret de Victor Brauner.
- 1945**: Îi apar volumele: **Medium**, proză;
Critica mizeriei (manifest în colaborare cu Paul Păun și Virgil Teodorescu);
Teribilul interzis, proză, frontispiciu de Paul Păun.

- 1946:** Publică volumele: **Castelul orbilor, Spectrul longevității-122 de cadavre** (poezie în colaborare cu Virgil Teodorescu). Este numit profesor de filosofie la Poarta Albă. Se căsătorește cu Lyggia Alexandrescu.
- 1947:** Odată cu instaurarea regimului comunist se destramă grupul suprarealist român. Dintre membrii fondatori doar Gellu Naum și Virgil Teodorescu rămân în țară. Virgil Teodorescu (1909-1987) se adaptează noului regim, devenind un personaj emblematic al acestuia, Gellu Naum izolându-se. Îi apar volumele **L'infra-noir**, manifest, în colaborare cu Gherasim Luca, Paul Păun, Virgil Teodorescu și D.Trost; **Eloge de Malombra-Cerne de l'amour absolu**, manifest scris împreună cu Gherasim Luca, Paul Păun, D.Trost .
- 1950:** Se retrage din viața literară. I se propune postul de asistent la Catedra de pedagogie a Institutului de Agronomie din București. Refuză ascensiunea ierarhică universitară.
- 1952:** Publică volumele de proză: **Filonul, Tabara din munți**, un roman pentru tineret.
- 1955-1959:** Scrie și publică literatură pentru copii: **Așa-i Sanda**, 1956, volum tradus în limbile maghiară și germană, în 1959. **Cel mai mare Gulliver**, tradus în limba maghiară și germană în 1958; **Cartea cu Apolodor**, 1959, ilustrații de Jules Perahim.
- 1960-1961.** Publică volumele de **Soarele calm** și **Poem despre tinerețea noastră**.
- 1970 -1980:** Apar volumele : **Poeme alese**, cuvânt introductiv de Ov.S.Crohmălniceanu, 1970; **Poetizați, poetizați...** proză și fragmente diverse, 1970, **Copacul-animal**, poeme, 1971, **Cartea cu Apolodor**, 1972. **Tatăl meu obosit (pohem)**, 1972; **Descrierea turnului**, poeme, 1975, **Cărțile cu Apolodor**, 1975, ilustrații de Dan Stanciu; **Insula.Ceasornicăria.Taus Poate Eleonora-** teatru, 1979; **Partea cealaltă**, poeme, 1980.
- În 1975 primește **Premiul Uniunii Scriitorilor pentru poezie**, București.
- 1985-2000:** Publică romanul **Zenobia** la Editura Cartea Românească, în 1985, an în care i se decernează **Premiul special al Uniunii Scriitorilor** pentru întreaga activitate literară . Apar: **Amedeu-cel mai cumsecade leu**, povestiri, 1988; **Apolodor: un pinguin călător**, povestiri, 1988; **Malul albastru**, poeme, 1990. **Fața și suprafața urmat de Malul albastru**—poeme (1989-1993), 1994. **Sora fântână**, poeme, 1995 ; **Focul negru**—poeme, 1995; **Întrebătorul**, 1996; **Partea cealaltă/ L'autre cote**, poeme, text paralel în română și franceză, traducere Annie Benteoiu, Andree Fleury, 1998. **Copacul –animal urmat de Avantajul vertebrelor**, 2000. **Ascet la baraca de tir**—poeme, antologie, postfață de Ioana Pârvulescu, 2000 .
- 2001, 29 septembrie.** Poetul se stinge din viață la București.
- 2005, martie.** Moare soția poetului, Lyggia Naum, la București.

Bibliografie generală

I.Referințe primare

Poezia

- A doua carte cu Apolodor*, ilustrată de autor, București: Editura Tineretului,1960.
- A cincea esență*. Poeme, Antologie, versiune italiană, biobibliografie și eseu critic Geo Vasile. Treviso Italia Editing Edizioni, 2006.
- Amedeu, cel mai cumsecade leu*. București: Editura Tineretului, 1988.
- Apolodor un pinguin călător*. (povestiri) București: Editura Tineretului, 1990
- Ascet la baraca de tir*–poeme. București: Editura Fundației Culturale Române, 2000.
- Așa-i Sanda*. București: Editura Tineretului, 1956.
- Athanor*, poeme. București: Editura pentru Literatură, 1968.
- Cartea cu Apolodor*. București: Editura Tineretului, 1959.
- Cărțile cu Apolodor*. București: Editura Tineretului, 1975.
- Cel mai mare Gulliver*. București: Editura Tineretului, 1958.
- Copacul-animat*, poeme. București: Editura Eminescu, 1971.
- Copacul –animat urmat de Avantajul vertebrelor*. Cluj-Napoca: Editura Dacia , 2000
- Culuarul somnului-poeme, cu un portret de Victor Brauner*. București, 1944.
- Despre identic și felurit* (Antologie). Iași: Editura Polirom, 2004.
- Descrierea turnului*–poeme. București: Editura Albatros, 1975.
- Drumețul incendiar, poeme, cu trei calcuri de Victor Brauner*. București: Tipografia Alfa, 1936.
- Fața și suprafața urmat de Malul albastru*, poeme (1989-1993). București: Editura Litera, 1994.
- Focul negru*–poeme, București: Editura Eminescu , 1995.
- Libertatea de a dormi pe o frunte- poeme, cu un desen de Jacques Hérold*. București, Tipografia Steaua Artei, Rotativa, 1937.
- Malul albastru* –poeme. București: Editura Cartea Românească, 1990.
- Partea cealaltă*–poeme. București: Editura Cartea Românească, 1980
- Partea cealaltă, poeme/ L'autre côté, poemes*, Traduits par Annie Benteoiu et André Fleury, Editura Cartea Românească, București, 1998.
- Poeme alese*, București: Editura Cartea Românească, 1974 .
- Poem despre tinerețea noastră*. cu ilustrații de Jules Perahim. București: Editura Tineretului, 1960.
- Soarele calm*. București: Editura pentru literatură, 1961.

Sora fântână–poeme. București: Editura Eminescu, 1995.

Tatăl meu obosit (pohem). București: Editura Cartea Românească ,1970.

Vasco de Gama -poeme, cu un desen de Jacques Hérold. București: Rotativa, 1940.

Vasco da Gama și alte poeme, Vasco da Gama and other poheme. ediție bilingvă româno- engleză, Introducere și traducere de Alistair Ian Blyth. București:Editura Humanitas, 2007.

Proza

Castelul orbilor, proză, București, Colecția suprarealistă, Atelierele Tipografiei “Bucovina”, 1946.

Critica mizeriei (manifest, în colaborare cu Paul Păun și Virgil Teodorescu),f.e.,București, 1945

Eloge de Malombra-Cerne de l’amour absolu manifest împreună cu Gherasim Luca, Paul Păun, D.Trost. București: Colecția Infra-Noir, 1947.

Filonul. București: Editura Tineretului, 1956 .

Întrebătorul–proză. București: Editura Eminescu, 1996.

L’Infra-noir(en collaboration avec Gherasim Luca, Paul Păun, Virgil Teodorescu et Trost) București, f.e., 1947.

Medium, proză. București: Colecția Suprarealistă,1945.

Poetizați, poetizați... proză. București: Colecția suprarealistă, 1970.

Spectrul longevității-122 de cadavre (poezie în colaborare cu Virgil Teodorescu). București: Colecția Suprarealistă, 1946.

Teribilul interzis, cu un frontispiciu de Paul Păun. București: Colecția Suprarealistă, Atelierele Tipografiei ” I.C.Văcărescu “, 1945 .

Tabăra din munți. Roman pentru tineret, București: Editura Tineretului, 1952.

Zenobia–proză. București: Editura Cartea Românească, 1985.

Dramaturgie

Exact în același timp, Teatru.Ediție îngrijită și prefațată de Ion Cocora, București: Editura Palimpsest, 2003.

Insula. Ceasornicăria. Taus. Poate Eleonora...-teatru. București: Editura Cartea Românească, 1979.

II.Referințe critice

A.Enciclopedii. Dicționare. Istorii literare.

****Dicționar analitic de opere literare românești. A-D*, Ediția a II-a revăzută și adăugită. Coordonare și revizie științifică Ion Pop, Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2000.

****Dicționar cronologic al literaturii române*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1979.

****100 cei mai mari scriitori români*. Lucrare elaborată sub egida Uniunii Scriitorilor Români, coordonator Mircea Ghițescu. București: Editura Lider, Editura Star, 2003.

*** *Istoria Românilor. Volumul al IX-lea. România în anii 1940-1947*. București: Editura Enciclopedică, 2008.

*** *Literatura română contemporană. vol.I, Poezia*. București: Editura Minerva, 1973.

Avangarda românească în arhivele Siguranței. Colecție coordonată de Stelian Tănase, București: Editura Polirom, 2008.

****Antologia literaturii române de avangardă și câteva desene din epocă*. Ediție de Sașa Pană, studiu introductiv de Matei Călinescu, București: Editura pentru Literatură, 1964.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri, Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere. vol.I, II, III*, București: Editura Artemis, 1993.

Doron, Roland, Parot, Francois, *Dicționar de psihologie*. București: Editura Albatros, 2006.

Ionescu, Șerban, *Dicționar panoramic al personalităților secolului XX*. București: Editura Victor Frunză, 2006.

Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*. București: Editura Albatros, 1983.

Sasu, Aurel, *Dicționar biografic al literaturii române, (M-Z)*. Pitești: Editura Paralela 45, 2006.

Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*. București: Editura Humanitas, 2000.

Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești*. Brașov: Editura Aula, 2005.

Bucur, Marian, coordonator, *Literatura română contemporană*. București: *Poezia I*. Editura Academiei, 1986.

Cernat, Paul, *Avangarda românească și complexul periferiei*. Editura Cartea Românească, București: 2007.

Crohmălniceanu, Ov, *Literatura română între cele două războaie*. București: Editura Minerva, 1973.

Duda, Gabriela, *Literatura românească de avangardă*. Antologie, prefață, postfață, tabel cronologic, comentarii și bibliografie de....București: Editura Humanitas, 1997 .

Manolescu, Florin, *Enciclopedia exilului literar românesc, 1945-1989, scriitori, reviste, instituții, organizații*. București: Editura Compania, 2003.

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*. Pitești:Editura Paralela 45, 2008.

Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică, Lista lui Manolescu*. Brașov:Editura Aula, 2001.

Micu, Dumitru, *Literatura română în secolul al XX-lea*. București: Editura Fundației Culturale Române, 2000.

Micu, Dumitru, *Modernismul românesc*. vol.I. București: Editura Minerva, 1984.

Micu, Dumitru, Manolescu, Nicolae, *Literatura română de azi, 1944-1964. Poezia, Proza, Dramaturgia*. București: Editura Tineretului, 1985.

Mincu, Marin, *Avangarda literară românească(antologie)*. București: Editura Minerva, 1983.

Morar, Ovidiu, *Avatarurile suprarealismului românesc*. București: Editura Univers, 2003.

Morar, Ovidiu, *Avangardismul românesc*. București: Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, 2005.

Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Proza*. București:Editura Fundației PRO, 2003.

Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Poezia I*.București:Editura Fundației PRO, 2003.

Neagu, Marin, *Istoria literaturii române în date*. Târgoviște: Editura Bibliheca, 2001.

Perpessicius, D.P, *Opere.Mențiuni critice*.București : Editura Minerva, 1980.

Piru, Al., *Poezia românească contemporană. 1950-1975*. București: Editura Eminescu, 1975.

Pop, Ion, *Avangardismul poetic românesc*. București: Editura Minerva, 1990.

Pop, Ion, *Avangarda în literatura română*. București: Editura pentru Literatură, 1969

Radian, Sanda, *Corelația între literatura română și literatura universală*.București : Editura Didactică și Pedagogică, 1971.

Rațiu, Iuliu, *O istorie a literaturii pentru copii și adolescenți*. București: Editura Biblioteca Bucureștilor, 2003

Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*.București: Editura Dacoromână TDC, 2006.

Selejan, Ana, *Literatura în totalitarism. 1959-1960*. București: Editura Cartea Românească, 2000

Selejan, Ana, *Literatura română contemporană*. Sibiu: Editura Universității Lucian Blaga, 2003.

Selejan, Ana, *Poezia românească în tranziție (1944-1948)*. București: Editura Cartea Românească, 2007.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. III, București: Editura Cartea Românească, 1984.

Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, *Dicționarul esențial al scriitorilor români*. București: Editura Albatros, 2002.

Ștefănescu, Alex., *Istoria literaturii contemporane*. București: Editura Mașina de Scris, 2000.

B.Scrieri teoretice

Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*. București: Editura Univers, 1989.

Braga, Corin, coordonator, *Concepte și metode în cercetarea imaginarului*. Dezbaterile Phatasma, Iași: Editura Polirom, 2007.

Burgos, Jean, *Imaginar și creație*. București: Editura Univers, 2005.

Burgos, Jean, *Pentru o istorie a imaginarului*. București: Editura Univers, 1988 .
colecția **Plural M**, Iași: Editura Polirom, 2007.

Bușe, Ion, *Filozofia și metodologia imaginarului*. Craiova: Editura Scrisul Românesc, 2005.

Ciobanu, Nicolae, *Critica în primă instanță*, București: Editura Eminescu, 1974.

Dugneanu, Paul, *Suprerealismul poetic românesc*, București: Editura Muzeului Literaturii Române: București, 2005.

Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*. București: Editura Nemira, 1999.

Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei, de la mitocritică la mitanaliză*. București: Editura Nemira, 1997.

Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*. București : Editura Univers, 1977.

Negrici, Eugen, *Sistematica poeziei*. București: Editura Fundației Culturale Române, Ediția a II-a, 1999.

Raymond, M, *De la Baudelaire la suprerealism*. București: Editura Univers, 1970.

Sebbag, George, *Suprerealismul-„E acolo un om tăiat în două de fereastră”*-București: Editura Cartea Românească, 1999.

Wunenburger, Jean-Jacques, *Viața imaginilor*. Cluj: Editura Cartimpex, 1998.

C.Critică literară

1.În volume:

- Andriescu, Alexandru, *Disocieri*. Iași: Editura Junimea, 1979.
- Bodiștean, Florica, *Literatura pentru copii și tineret dincolo de story*. Cluj Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2007.
- Cazaban, Ion, *Prefață la Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Păun, Virgil Teodorescu, D.Trost*. București: Editura Unitext, 2005
- Cândroveanu, Hristu, *Literatura română pentru copii*. București: Editura Albatros, 1988.
- Cocora, Ion, *Prefață la volumul Gellu Naum, Exact în același timp.Teatru*. București: Editura Palimpsest, 2003.
- Cristea, Dan, *Fapula de a scrie. Poeme și poheme*. București: Editura Cartea Românească, 1980.
- Cristea, Dan, *Poezia vie*. București: Editura Cartea Românească, 2008.
- Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, București: Editura Cartea Românească, 1976.
- Crohmălniceanu, Ov., *Cuvânt înainte la Gellu Naum, Poeme alese*. București: Editura Albatros, 1970
- Diaconescu, Romulus, *Dramaturgi români contemporani*. Craiova :Editura Scrisul Românesc, 1983.
- Doinaș, Ștefan, Augustin, *Athanos sau alchimia irealului. În: Lampa lui Diogene*. București, Editura Eminescu, 1970
- Indrieș, Elena, *Dimensiuni ale poeziei române moderne*. București: Editura Minerva, 1989.
- Laville, Rémy, *Gellu Naum. Poète roumain prisonnier au château des aveugles*. Paris: Edition (L'Harmattan, 1994, traducerea fragmentului de Cosmina Ionescu, în *Observator cultural*, nr.85/ 2005)
- Lefter, Ion Bogdan, *5 poeți: Naum, Dimov, Ivănescu, Mugur, Foarță*. Pitești:Editura Paralela 45, 2003.
- Lovinescu, Monica, *Est-etice, Unde scurte, IV*, București: Editura Humanitas, 1994.
- Manu, Emil, *Generația literară a războiului*. București: Editura Curtea Veche, 2003.
- Mincu, Marin, *Textualism și autenticitate. (Eseul despre textul poetic,III)*. Constanța: Editura Pontica, 1993.
- Narby, Jeremy, *Șarpelui cosmic, ADN-ul și originile cunoașterii*. București: Editura DAOPSI, 2005
- Ologu, Alina, *Gellu Naum, experimentul poetic*. Constanța: Editura Pontica, 2007.
- Papahagi, Marian, *În căutarea sensului ascuns. Câteva repere*. București: Editura Cartea Românească, 1990.

- Pavel, Dora, *Armele seducției, Gellu Naum, Cred că poeții s-au născut pe lume așa cum specia își naște o a treia mână*. Cluj–Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2007.
- Pârvulescu, Ioana, *Liber, îndrăgostit, visător*. Postfață la antologia *Ascet la baraca cu tir*, București: Editura Fundației Culturale, 2000.
- Piru, Al., *Panorama deceniului literar 1940-1950*. București: Editura pentru Literatură, 1968
- Pop, Ion, *Gellu Naum. (Poezia contra literaturii)*. Cluj: Casa Cărții de Știință, 2004.
- Poantă, Petru, *Modalitățile lirice contemporane*. Cluj: Editura Dacia, 1973.
- Popescu, Simona, *Salvarea speciei. (Despre suprarealism și Gellu Naum)*. București: Editura Fundației Culturale Române, 2000.
- Popescu, Simona, *Clava. Critificțiune cu Gellu Naum*. Pitești: Editura Paralela 45, 2003.
- Popescu, Simona, *Schimbarea de piele*. Prefața la *Gellu Naum, Calea Șarpelui*, Pitești : Editura Paralela 45, 2003.
- Popescu, Simona, *Poezia-rețea (Planșa, torsiunea lui Möbius și copilul absent din poemul Avantajul vertebrelor)* .Prefață la volumul *Gellu Naum–Despre identic și felurit*. Antologie, Iași : Editura Polirom, 2004.
- Raicu, Lucian, *Structuri literare*, București: Editura Eminescu, 1973 .
- Spiridon, Vasile, *Gellu Naum (monografie), antologie comentată, receptare critică*. Colecția „CANON ”. Brașov : Editura Aula, 2005.
- Streinu, Vladimir, *Pagini de critică literară. II, Marginalia. Eseuri*. București: Editura pentru Literatură, 1968.
- Selejan, Ana, *Trădarea intelectualilor. Reeducare și prigoană*. București: Editura Cartea Românească, 2005.
- Vasile, Geo, *Naum, Gellu A cincea esență*. Poeme, Antologie, versiune italiană, biobibliografie și eseu critic. Treviso Italia : Editing Edizioni, 2006.
- Vasile, Geo, *Pluralul românesc, Cartea cu prețul vieții*. București: Editura Viața Medicală Românească, 2001

2.În periodice:

- Armanca, Brândușa, *Gellu Naum și literatura pentru copii*. În: *Orizont*, nr.22, 1964.
- Boldea, Iulian, *Avatarurile insurgenței*. În: *România literară*, nr.48/ 2004 .
- Buciu, Marian, *Gellu Naum și proteismul suprarealismului*. În: *Contemporanul*, nr.41/2001.
- Buzea, Constanța, *Va trece vreme până când...* În: *România literară*, nr.40/ 2001.
- Buzilă, Doris, *Cronica literară*. În: *România liberă*, 1960, oct, nr.4.
- Crăciun, Gheorghe, *Gellu Naum, contemporanul nostru*. În: *Vatra*, nr.11-12/ 1995.

- Cristea, Dan, *Gellu Naum și partea cealaltă a autobiografiei*. În :22 literar (masă rotundă), nr.32, 2000.
- Cristea, Valeriu, *Gellu Naum-Tatăl meu obosit*. În :*România literară*, nr.28/1972.
- Constantin, Cubleşan, *Teatrul la Gellu Naum*. În : *Steaua*, nr.10, 1980.
- Duda, Gabriela, *Înaintarea spre centru*. În: *România literară*, nr.41/2000, p.18.
- Grigurcu, Gheorghe, *Un blazon al libertății: Gellu Naum*. În: *România literară*, nr.40/ 2001.
- Groza, Claudiu, *Cum m-am cunoscut cu Apolodor*. În: *Tribuna*, nr.37/ 16-31 martie 2004, p.16.
- Iosifescu, Silviu, *Cronică*. În: *Contemporanul*, 1960, nr.37.
- Ivanovici, Victor, *Târcoalele poeziei lui Gellu Naum (O lectură postmodernă)*. În: *Viața Românească*, nr.11-12 / 1995.
- Livrescu, Cristian, *Gellu Naum-Drama suprarealismului*. În : *Convorbiri literare*, nr.3, martie 2004.
- Manolescu, Nicolae, *Gellu Naum, Athanor*. În : *Contemporanul*, nr.15, 1969.
- Martinescu, Pericle, *Gellu Naum –Drumul incendiar*. În : *Societatea de Mâine*, nr.5, 1936.
- Naum, Gellu, *Creația artistică destinată copiilor*. În : *Lupta de clasă*, nr.10, octombrie, 1964.
- Oarcăsu, Ion, *Cronica literară*. În :*Tribuna*, IV, 1960, nr.37.
- Odangiu, Carmen, *Scrisul pentru copii –un gen în cultura noastră*. În : *Orizont* , nr.22, 1958.
- Pârvulescu, Ioana, *Înaintarea spre centru*. În: *România literară*, nr.41, 18-24 octombrie, 2000.
- Pârvulescu, Ioana, *Litera G*. În: *România Literară*, nr.40/ 2001.
- Podoabă, Virgil, *Gellu Naum –Zenobia*. În: *Familia* , nr.7/ 1976.
- Pop, Marian, *Secvențe literare germane*. În: *Arca*, nr.4-5-6- 2007.
- Pop, Ion, *Poezia lui Gellu Naum*. În: 22 (masă rotundă), nr.32, 2000
- Popescu, Simona, *Gellu Naum–între suprarealism și realism*. În :*România literară*, nr.31 din 1990.
- Popescu, Simona, *O pasăre, o vrabie, o rândunică de plumb*.În: *România literară*, nr.40/ 2001.
- Raicu, Lucian, *Athanor*. În :*România literară*, anul II, nr.13, 27 martie, 1968
- Runcan, Miruna , *Insula și experimentul*. În: *Astra*, nr.7/ 1986.
- Săraru, Dinu, *Gazeta literară*, VII, 1960, nr.37.
- Teodorescu, Virgil , *Drumețul incendiar*. În: *Meridian*, nr.10, 1936.
- Traian, Ilie, *În Tennessee cu ...Constantin Nisipeanu*. În: *Curierul Național*, anul 11, nr.28/ 2006.
- Ulici, Laurențiu, *Gellu Naum: Copacul-animal*. În : *România literară*, anul V, nr.4, 1972.
- Ulici, Laurențiu, *Poezia lui Gellu Naum*. În : 22 (masă rotundă), nr.32, 2000.
- Spiridon, Vasile, *Gellu Naum, dincolo de suprarealism*. În : *Luceafărul*, nr.30, 2000.

3. Bibliotecă virtuală

- <http://www.observator.ro/arhivaarticol>: Franklin Rosemont, *Călăuza prin labirintul noului mileniu*.
- <http://www.gellunaum.ro> (*Biografie. Volume publicate. Despre Gellu Naum*)
- <http://www.ziua.ro/2007/02/14>: *Gellu Naum în limba germană*
- <http://www.hotnews.ro/stiricultura>
- [http://www.zf.ro/ziarul de duminica](http://www.zf.ro/ziarul_de_duminica): Balogh Jozsef, *Gheata poetului Gellu Naum*.
- <http://www.bucovina-literara.ro>: Isabel Vintilă, *Alchimia poeziei și mitului naumian al inițierii*, 20dec.2008.
- [http://www.aLitudini.ro-cultura si societate](http://www.aLitudini.ro-cultura_si_societate): *AvangarDemo: Dicționar*
- <http://www.dilemaveche.ro>: Simona Sora, „Singur în infern”, *Athanor*, Caietele Fundației Gellu Naum (anul V/ nr.234)
- <http://www.agenda.liternet.ro>: Dan Stanca, *Gellu Naum și Orbirea voluntară*.
- <http://www.editura.liternet.ro>: Simona Sora, *Elogiul umbrei*.
- <http://www.ziua.ro>: *Gellu Naum în limba germană* (2006).
- <http://www.revistaarca.ro>: M.Pop, *Secvente literare germane* (2007)
- <http://www.comunicatedepresa.ro/> Reeditarea celebrelor CARTI cu APOLODOR

